

ANETA MICHALSKA-WARIAS*

GŁOSA DO WYROKU SĄDU APELACYJNEGO W BIAŁYMSTOKU Z DNIA 16.11.2017 R., II AKa 178/17

Zorganizowana grupa przestępcza może funkcjonować bez wewnętrznej struktury organizacyjnej i nie jest wymagany jej niezmienny skład, jak i brak mechanizmów wymuszających posłuszeństwo grupy. Może zaś funkcjonować na zasadzie dobrowolnego udziału w niej jej członków, musi przy tym łączyć ich chęć popełnienia przestępstw, jak i gotowość do takich działań na rzecz grupy.

W wyroku z dnia 16 listopada 2017 r., II AKa 178/17¹, Sąd Apelacyjny w Białymstoku wypowiedział się na temat istoty przestępstwa określonego w art. 258 § 1 K.k. O ile pogląd, zgodnie z którym zorganizowana grupa przestępcza może funkcjonować na zasadzie dobrowolnego udziału w niej członków, nie budzi zastrzeżeń, o tyle nie zasługuje na aprobatę opinia wyrażona w pierwszym zdaniu głosowanej tezy wskazująca na możliwość funkcjonowania zorganizowanej grupy przestępczej pozbawionej wewnętrznej struktury organizacyjnej. SA w Białymstoku w pierwszym zdaniu głosowanego orzeczenia wskazuje trzy cechy niekonieczne jego zdaniem z punktu widzenia ustalenia, że dana grupa ludzi tworzyła zorganizowaną grupę przestępczą, a są to: wewnętrzna struktura organizacyjna, niezmienny skład oraz istnienie mechanizmów wymuszających posłuszeństwo w grupie. Jednocześnie ze zdania drugiego wynika, że grupa może istnieć na zasadzie dobrowolnego udziału w niej członków, a jedyne elementy konieczne dla przyjęcia istnienia grupy w ocenie sądu to: chęć popełnienia przestępstw ze strony członków grupy oraz „gotowość do

* Dr hab., prof. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; e-mail: aneta.michalska-warias@poczta.umcs.lublin.pl, <https://orcid.org/0000-0002-5121-2877>.

¹ LEX nr 2437805.

takich działań”. Jest prawdą, jak wskazuje SA w Białymstoku, że zorganizowana grupa przestępcza nie musi mieć niezmiennego składu ani nie musi charakteryzować jej występowanie mechanizmów wymuszania posłuszeństwa. Stwierdzenia te są w pełni prawidłowe, tego typu wymogów bowiem nie da się w żaden sposób wyprowadzić z brzmienia art. 258 K.k., a badania nad przestępczością zorganizowaną nie pozostawiają wątpliwości co do tego, że skład poszczególnych grup przestępczych nie musi być stały. Szczególnie w przypadku trwalszych i lepiej zorganizowanych struktur regułą wręcz jest to, że przewidują one mechanizmy zastępowania nowymi członkami tych, którzy przestają spełniać swoją rolę (z powodu śmierci czy „wylimitowania” przez organy ścigania). Ta cecha – zastępowalność jednych członków innymi – jest wręcz wskazywana jako jedna z podstawowych cech przestępczości zorganizowanej w opracowaniach kryminologicznych poświęconych tej tematyce. I tak np. H. Abadinsky w stworzonej przez siebie definicji „organized crime” wymienia właśnie zdolność takiej struktury do przedłużania swego istnienia poprzez wypracowanie systemu wprowadzania nowych członków². Także istnienie mechanizmów posłuszeństwa nie może być traktowane jako element konieczny do ustalenia, że dana zbiorowość sprawców tworzyła zorganizowaną grupę przestępczą. Pogląd ten jest zresztą obecny tak w doktrynie, jak i orzecznictwie³. Z kwestią tą łączy się problem wskazany w zdaniu

² Zob. H. Abadinsky, *Organized Crime*, Belmont CA, Wadsworth 2007, s. 4-5. Podobnie cechę tę za kluczową w definicji przestępczości zorganizowanej wskazują M.D. Lyman i G.W. Potter (zob. M.D. Lyman, G.W. Potter, *Organized Crime*, New Jersey 2000, s. 7-8).

³ Zob. np. wyrok SA w Warszawie z dnia 15 stycznia 2013 r. (II AKa 352/12, LEX nr 1306062), w uzasadnieniu którego podniesiono: „Istnienie koleżeńskich powiązań pomiędzy członkami grupy nie sprzeciwia się zorganizowaniu w grupę przestępczą. Podobnie brak mechanizmów wymuszających posłuszeństwo członków grupy, a nawet brak kierownictwa grupy, nie wyklucza możliwości uznania grupy przestępczej za zorganizowaną. Zorganizowana grupa przestępcza może funkcjonować na zasadzie dobrowolnego udziału w niej jej członków. Istnienia zorganizowanej grupy przestępczej nie warunkuje stosowanie wobec jej członków środków przymusu dla uzyskania ich posłuszeństwa i zapobieżenia opuszczeniu jej szeregów, a podobnie i systemu nagród zapewniających lojalność członków takiej grupy. Motywy, którymi kierują się poszczególne osoby, przystępując do grupy przestępczej, nie mają znaczenia dla bytu zorganizowanej grupy przestępczej”. Zob. też wyrok SA w Krakowie z dnia 16 lutego 2012 r., II AKa 252/11, KZS 2012, Nr 3, poz. 42, zob. też wyrok SA w Białymstoku z dnia 3 października 2018 r., II AKa 68/18, LEX nr 2583976 oraz wyrok SA w Katowicach z dnia 29 maja 2015 r., II AKa

drugim komentowanej tezy uzasadnienia SA w Białymstoku. Wydaje się, że właśnie w odniesieniu do problemu istnienia wewnętrznych sankcji w grupie sąd ten wypowiada pogląd o możliwości funkcjonowania grupy na zasadzie dobrowolnego udziału w niej poszczególnych członków. Wypowiedź ta odczytana bowiem dosłownie prowadziłaby do trudnego do zaakceptowania wniosku, że zdaniem sądu taki dobrowolny udział stanowi raczej wyjątek, natomiast regułą jest udział niedobrowolny członków grupy w jej strukturze. Tymczasem udział w zorganizowanych strukturach przestępczych z istoty swojej jest dobrowolny, grupy takie co do zasady tworzą i do nich przystępują osoby zainteresowane prowadzeniem takiej aktywności. Trudno zresztą z punktu widzenia efektywności grupy wyobrazić sobie sytuację przymuszania osób do brania udziału w jej strukturze i działalności (np. szantażem), tacy członkowie bowiem nie wykazywaliby lojalności kluczowej dla skutecznego funkcjonowania grupy. Rzecz jasna, szczególnie w strukturach typowo mafijnych, może zdarzyć się tak, że poszczególni członkowie chcą wycofać się z prowadzonej działalności, a wówczas groźba zastosowania do nich sankcji wewnętrznych może temu skutecznie przeciwdziałać. Z faktu jednak istnienia surowych nawet sposobów dyscyplinowania nieposłusznych członków nie można wyciągać wniosku o ich zasadniczo niedobrowolnym udziale w grupie przestępczej jako takiej. Z kontekstu można wywnioskować, że mówiąc o dobrowolnym udziale w grupie jako wyjątku, a nie regule, SA w Białymstoku odnosi się do tego, że – w jego ocenie – regułą są grupy przestępcze charakteryzujące się posiadaniem wewnętrznego systemu sankcji, a ich przeciwieństwem, występującym rzadziej w praktyce, są takie grupy, w których taka dyscyplina nie istnieje i które prowadzą działalność na zasadzie podporządkowania celom grupy opartego na pełnym przekonaniu i zaangażowaniu (a więc w tym sensie dobrowolnego).

Takie odczytanie tej wypowiedzi SA w Białymstoku wydaje się znajdować potwierdzenie w drugiej części zdania poddawanego analizie,

68/15, Orzecznictwo Sądów Apelacyjnych 2015/12/3–69. Zob. też: A. Michalska-Warias, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 2, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017, s. 382–383. Nieco odmiennie jednak, uznając że konieczne jest istnienie przywództwa: Z. Ćwiąkalski, w: *Kodeks karny. Część szczególna, t. 2: Komentarz do art. 212 – 277d*, red. W. Wróbel, A. Zoll, Warszawa 2013, s. 540, tak też, jak się wydaje, A. Lach, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2018, s. 1173 (w takim tonie utrzymano też wyrok SA w Krakowie z dnia 27 lutego 2014 r., I AKa 275/13, KZS 2014, Nr 3, poz. 58).

w której sąd ten wskazuje elementy konieczne jego zdaniem dla istnienia grupy, tj. chęć popełnienia przestępstw przez poszczególnych członków oraz gotowość do takich działań na rzecz grupy. Także ta myśl wydaje się wymagać pewnego komentarza i doprecyzowania. O ile dość typowe dla większości zorganizowanych grup przestępczych jest to, że wszyscy ich członkowie chcą popełniać przestępstwa będące celem grupy i wykazują gotowość do prowadzenia takiej działalności, to jednak należy przypomnieć, że z brzmienia art. 258 § 1 K.k. jasno wynika, że popełnienie przestępstwa ma być celem grupy, a nie wszystkich jej członków, ponadto czyn opisany w tym przepisie ma charakter formalny, tj. jego dokonanie nie jest uzależnione od tego, czy zostało popełnione choćby jedno przestępstwo zamierzone przez grupę⁴. Tym samym od strony podmiotowej występku z art. 258 § 1 K.k. istotne jest tylko ustalenie, że sprawca miał świadomość celów, jakie przyświecają grupie, do której należał, natomiast jego wola ma być nakierowana na udział w grupie, a nie na osobiste popełnianie poszczególnych przestępstw. W praktyce te dwa cele mogą być tożsame, ale można też wyobrazić sobie sytuacje, w których członek grupy zajmuje się bezpośrednio tylko działalnością mającą umożliwić sprawne funkcjonowanie grupy i nie uczestniczy w prowadzonych przez innych członków akcjach przestępczych, choć ma ich pełną świadomość (wówczas, co oczywiste, otwarte pozostaje pytanie o jego odpowiedzialność za pomocnictwo do tych przestępstw, o ile jego zachowanie jako członka grupy ułatwia popełnienie tych czynów w rozumieniu art. 18 § 2 K.k.⁵).

⁴ Formalny charakter tego przestępstwa nie budzi w literaturze i orzecznictwie żadnych wątpliwości, zob. np. postanowienie SN z dnia 28 października 2004 r., II KK 67/04, LEX nr 141305, wyrok SA w Warszawie z dnia 27 stycznia 2014 r., II AKa 354/13, KZS 2014, Nr 7-8, poz. 102, wyrok SA w Szczecinie z dnia 2 października 2017 r., II Aa 173/16, LEX nr 239100, wyrok SA w Warszawie z dnia 19 września 2017 r., II AKa 203/17 (wyrok dostępny pod adresem: <https://www.saos.org.pl/judgments/308048>, dostęp: 5.12.2019 r.), czy wyrok SA w Łodzi z dnia 30 września 1999 r., II AKa 226/98, Biul. PA w Łodzi 1999, nr 9, s. 6-7. Zob. też: A. Lach, w: *Kodeks karny...*, s. 1173, K. Wiak, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak, K. Wiak, Warszawa 2018, s. 1249, Z. Cwiakalski, w: *Kodeks karny...*, s. 550, A. Herzog, w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. R.A. Stefański, Warszawa 2015, s. 1610.

⁵ Bliżej, a temat pomocnictwa tak do czynu z art. 258 K.k., jak i do czynów będących celem grupy, zob. L. Tyszkiewicz, w: *System Prawa Karnego*, t. 4: *O przestępstwach w szczególności*, cz. 2., red. I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński, Wrocław 1989, s. 767, A. Michalska-Warias, *Przestępczość zorganizowana i prawnokarne formy jej przeciwdziałania*, Lublin 2006, s. 291-293. Zob. też B. Gadecki, *Branie udziału w zorganizowanej grupie przestępczej (art. 258 k.k.)*, Prokuratura i Prawo 2008, nr 3, s. 79-81.

O ile jednak omówione powyżej poglądy SA w Białymstoku zasługują na aprobatę, czy wymagają nieznaczącej korekty lub doprecyzowania, o tyle w żaden sposób nie może zostać zaakceptowany pogląd wyrażony w pierwszy zdaniu głosowanej tezy jakoby zorganizowana grupa przestępcza mogła funkcjonować bez wewnętrznej struktury organizacyjnej. W omawianym orzeczeniu sąd generalnie skupił się niejako na wskazywaniu elementów, które nie są niezbędne dla ustalenia istnienia takiej grupy, jednak – o ile można zasadniczo zgodzić się co do elementów omówionych wcześniej – to przyjęcie możliwości istnienia grup w rozumieniu art. 258 K.k., pozbawionych wewnętrznej struktury, jest wykluczone, a inna wykładnia jest po prostu *contra legem*. Wskazane wyżej jako niekonieczne cechy zorganizowanej grupy przestępczej nie wynikają bowiem z samego brzmienia ustawy, a raczej są odbiciem wiedzy na temat typowych cech takich grup w praktyce (jak np. występowanie przywództwa w liczniejszych grupach przestępczych, szczególnie tych typu mafijnego), a to sprawia, że rzeczywiście zasadny jest wniosek, że brak ustalenia takiego elementu nie przesądza jeszcze o tym, że dana zbiorowość nie tworzyła zorganizowanej grupy przestępczej (choć wykazanie go znacznie z kolei ułatwia przyjęcie kwalifikacji na podstawie art. 258 K.k.). Jednak, aby przypisać sprawcy odpowiedzialność karną na podstawie art. 258 § 1 K.k., należy bez wątplenia ustalić, że zorganizowana grupa przestępcza, do której należał, w ogóle istniała. Z użycia przez ustawodawcę przymiotnika „zorganizowana” jasno wynika, że zabroniona jest przynależność nie do jakichkolwiek grup przestępczych, a tylko do takich grup, które można właśnie określić mianem zorganizowanych. Z brzmienia przepisu można zatem wyprowadzić wniosek, że nie realizuje znamion analizowanego przestępstwa udział w grupie, która ma na celu popełnienie przestępstwa, o ile grupa taka nie jest zorganizowana – aktywność taka pozostanie bowiem co do zasady bezkarna (chyba że można byłoby ją w niektórych przypadkach potraktować jako przejaw karalnego przygotowania). Należy zatem odpowiedzieć sobie na pytanie, jakie cechy grupy świadczą o tym, że nie jest już ona np. luźną grupą znajomych, którzy razem często przebywają, a stała się właśnie zorganizowaną grupą przestępczą. Przymiotnik „zorganizowany” językowo oznacza m.in. „odznaczający się dobrą organizacją”, a „organizacja” to „grupa ludzi lub państw mających ustaloną strukturę i działających

razem, aby osiągnąć wspólne cele”⁶. Już zatem analiza językowa prowadzi do prostego wniosku, że istnienie jakiejś wewnętrznej struktury w grupie jest warunkiem *sine qua non* uznania takiej grupy za zorganizowaną, jest to bowiem podstawowe kryterium odróżniania od siebie grup zorganizowanych i niezorganizowanych. Taka wykładnia, zgodna zresztą z dotychczasowym orzecznictwem i poglądami doktryny⁷, znajduje także potwierdzenie na gruncie prawa międzynarodowego – jako przykład wskazać można Konwencję ONZ z dnia 15 listopada 2000 r. przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej⁸, w której w art. 2 pkt a zdefiniowano „zorganizowaną grupę przestępczą” jako posiadającą strukturę grupę składającą się z trzech lub więcej osób, istniejącą przez pewien czas oraz działającą w porozumieniu w celu popełnienia jednego lub więcej poważnych przestępstw określonych na podstawie niniejszej konwencji, dla uzyskania, w sposób bezpośredni lub pośredni, korzyści finansowej lub innej korzyści materialnej. Z kolei art. 2 pkt c wskazuje, że „grupa posiadająca strukturę” oznacza grupę, która została utworzona nie w sposób przypadkowy w celu bezpośredniego popełnienia przestępstwa i która nie musi posiadać formalnie określonych ról dla swoich członków, ciągłości członkostwa czy rozwiniętej struktury. Z tej ostatniej definicji jasno wynika zatem, że posiadanie jakiejś (choć niekoniecznie rozwiniętej) struktury jest

⁶ Zob. *Zorganizowany oraz organizacja*, w: *Słownik języka polskiego PWN*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/zorganizowany.html>, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/organizacja.html> [dostęp: 10.10.2019 r.]. Wybrano te znaczenia językowe, które najlepiej pasują do analizowanego zwrotu.

⁷ Jako cechy świadczące o istnieniu struktury wewnętrznej w grupie, a więc przesądzających o tym, że można nazwać ją zorganizowaną, wskazuje się pewną trwałość grupy w czasie, występowanie trwałych form współdziałania, kontaktowania się czy też istnienie podziału zadań (zob. Z. Cwiakalski, w: *Kodeks karny...*, s. 540, E. W. Pływaczewski, A. Sakowicz, w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 2: red. A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010, s. 500. Por. też: K. Wiak, w: *Kodeks karny...*, s. 1244–1246; na temat cech konstytutywnych grupy i związku, por. też: J. Skała, *Normatywne mechanizmy zwalczania przestępczości zorganizowanej w świetle przepisów kodeksu karnego (część 1)*, Prokuratura i Prawo 2004, nr 7–8, s. 53–76, C. Sońta, *Normatywne pojęcie zorganizowanej przestępczości. Zorganizowana grupa i związek przestępny w polskim prawie karnym na tle teorii i orzecznictwa – zarys problematyki. Część II*, Wojskowy Przegląd Prawniczy 1997, nr 2, s. 16–23, M. Bryła, *Porozumienie, zorganizowana grupa, związek przestępczy jako formy organizacyjne przestępczości zorganizowanej*, Prokuratura i Prawo 2000, nr 3, s. 24–39). Zob. też: np. wyrok SA w Warszawie z dnia 18 grudnia 2017 r., II AKa 347/17 (tekst orzeczenia dostępny pod adresem: <https://www.saos.org.pl/judgments/327155>, dostęp: 5.12.2019 r.), wyrok SA w Krakowie z dnia 5 czerwca 2002 r., II AKa 123/02, KZS 2002, Nr 7–8, poz. 46.

⁸ Dz. U. z 2005 r. Nr 18, poz. 158.

konieczne dla uznania grupy za zorganizowaną⁹. W zasadzie identyczną definicją zorganizowanej grupy posługuje się na gruncie unijnym decyzja ramowa Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej¹⁰. Należy zatem przyjąć, że fakt popełnienia przestępstwa przez sprawców działających w grupie, w której nie da się wskazać jakichkolwiek elementów strukturalnych, nie może prowadzić do postawienia tym sprawcom zarzutu udziału w zorganizowanej grupie przestępczej. Sam fakt popełnienia przestępstwa przez większą liczbę współdziałających ze sobą sprawców nie przesądza jeszcze o tym, że powinni oni ponieść surowsze konsekwencje swego czynu (gdyby tak było ustawodawca powinien za okoliczność obciążającą uznać samo popełnienie przestępstwa przez np. więcej niż 2 osoby). Sprawcy tacy powinni odpowiadać jedynie za współsprawstwo (lub też inny rodzaj współdziałania) przy popełnieniu konkretnych przestępstw, a fakt działania w ramach większej zbiorowości może być tylko oceniany na etapie wymiaru kary jako element rzutujący na stopień społecznej szkodliwości czynu.

Z tych wszystkich względów pogląd SA w Białymstoku o możliwości występowania zorganizowanych grup przestępczych pozbawionych jakiegokolwiek struktury uznać należy za błędny.

Bibliografia

- Abadinsky H., *Organized Crime*, Belmont CA-Wadsworth 2007.
- Bryła M., *Porozumienie, zorganizowana grupa, związek przestępczy jako formy organizacyjne przestępczości zorganizowanej*, Prokuratura i Prawo 2000, nr 3.
- Ćwiakalski Z, w: *Kodeks karny. Część szczególna, t. 2: Komentarz do art. 212–277d*, red. A. Zoll, W. Wróbel, Warszawa 2017;
- Gadecki B., *Branie udziału w zorganizowanej grupie przestępczej (art. 258 k.k.)*, Prokuratura i Prawo 2008, nr 3.
- Herzog A., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. R. A. Stefański, Warszawa 2015.
- Lach A., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. V. Konarska-Wrzošek, Warszawa 2018.

⁹ Zob. też komentarz do Konwencji, z którego wynika również konieczność występowania struktury wewnętrznej dla uznania grupy za zorganizowaną: D. McClean, *Transnational Organized Crime. A Commentary on the UN Convention and its Protocols*, Oxford 2007, s. 37–40.

¹⁰ Dz. Urz. UE L 300 z 11.11.2008 r., s. 42.

- Lyman M.D., Potter G.W., *Organized Crime*, New Jersey 2000.
- McClellan D., *Transnational Organized Crime. A Commentary on the UN Convention and its Protocols*, Oxford 2007.
- Michalska-Warias A., *Przestępczość zorganizowana i prawnokarne formy jej przeciwdziałania*, Lublin 2006.
- Michalska-Warias A., w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 2, red. M. Królikowski, R. Zawłocki, Warszawa 2017.
- Pływaczewski E.W., Sakowicz A., w: *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz*, t. 2, red. A. Wąsek, R. Zawłocki, Warszawa 2010.
- Skała J., *Normatywne mechanizmy zwalczania przestępczości zorganizowanej w świetle przepisów kodeksu karnego (część 1)*, Prokuratura i Prawo 2004, nr 7–8.
- Sońta C., *Normatywne pojęcie zorganizowanej przestępczości. Zorganizowana grupa i związek przestępny w polskim prawie karnym na tle teorii i orzecznictwa – zarys problematyki. Część II*, Wojskowy Przegląd Prawniczy 1997, nr 2.
- Tyszkiewicz L., w: *System prawa karnego*, t. 4: *O przestępstwach w szczególności*, cz. 2., red. I. Andrejew, L. Kubicki, J. Waszczyński, Wrocław 1989.
- Wiak K., w: *Kodeks karny. Komentarz*, red. A. Grześkowiak A., K. Wiak, Warszawa 2018.

Streszczenie

W glosie skrytykowany został pogląd, że grupa przestępcza może nie mieć wewnętrznej struktury. Przeprowadzono analizę terminu „zorganizowany”, wskazując na niedopuszczalność wykładni przyjętej przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku. W glosie podzielono natomiast pogląd, że nie jest konieczny niezmienny skład grupy czy też istnienie wewnętrznej dyscypliny. Na aprobatę zasługuje także pogląd, że członkowie grupy mogą należeć do niej na zasadzie dobrowolnego podporządkowania.

Słowa kluczowe: zorganizowana grupa przestępcza, struktura grupy, cechy grupy przestępczej, przestępczość zorganizowana

COMMENTARY TO THE VERDICT OF THE APPELLATE COURT IN BIAŁYSTOK FROM 16.11.2017, II AKA 178/17

Summary

The gloss criticises the opinion that a criminal group may not have an internal structure. Analysis of the term “organised” was presented, which demonstrated

the inadmissibility of the interpretation proposed by the Appellate Court in Białystok. The opinion that the group does not necessarily have to have a stable membership or internal disciplinary rules was approved. So was the opinion that the members of the group may belong to it on the basis of voluntary submission.

Key words: organised criminal group, structured group, features of a criminal group, organised crime

КОММЕНТАРИЙ К ПОСТАНОВЛЕНИЮ АПЕЛЛЯЦИОННОГО СУДА Г. БЕЛОСТОКА ОТ 16 НОЯБРЯ 2017 Г., II АКА 178/17

Резюме

В настоящем комментарии подвергается критическому разбору мнение о том, что преступная группа может не иметь внутренней структуры. Проведен анализ термина «организованный», который указал на неприемлемость толкования, принятого Апелляционным судом г. Белостока. В комментарии разделено мнение о том, что нет необходимости в неизменном составе группы или существовании внутренней дисциплины. Также заслуживает одобрения тот факт, что члены группы могут принадлежать к ней на основании добровольного подчинения.

Ключевые слова: организованная преступная группа, структура группы, особенности преступной группы, организованная преступность

